

Teju katram otrajam (vai kādam no paziņu loka jau nu noteikti) uz skapjaugšas vai kādā pustumšākā stūrī ir mētājusies Padomju laikā ražotā *akustene* (sarunv. - akustiskā ģitāra). Domājams, ka diezgan daudz ir arī to, kas jaunības dienās vai pusmūža krīzes mākti sāpošiem pirkstu galiem ir centušies apgūt pamatakordus, lai garos rudens vakaros sevi pavadītu, dungojot kaut ko no *The Beatles*, vai, lai paspīdētu ar ģitārspēles prasmi mājas ballītē vai pie ugunsкура. Un, galu galā, baumo, ka meitenēm patīkot čaļi ar ģitārām :)
Kas un cik dažāds ir šis instruments? Kur un ko pirkt ? Ko klausīties? Kādi ir labākie ražotāji?

Īsumā par vēsturi

Vecākais ģitārai līdzīgais instruments ir bijis sastopams Ēģiptē pirms 3500 gadiem. Ap šo laiku paralēli dažādās pasaules kultūrās attīstījušies instrumenti ar vienotu uzbūvi (grifs, kurš piestiprināts pie ovālveida koka korpusa), bet dažādiem nosaukumiem: Turku – *saz*, Balkānu – *tamburitsa*, Irāņu – *setar*, Afgāņu – *panchtar*, Grieķu – *bouzouki* u.c. Tomēr - par īsto ģitāras priekšteci tiek uzskatīts instruments ar nosaukumu *Oud*, kurš attīstījās Arābu valstīs. Šim instrumenta nonākot attīstoties Eiropā, tam tika ieliktas ladas (metāla detaļas, kas sadala grifu iedaļās, kas, savukārt, nosaka stīgas skanēšanas augstumu) un piešķirts nosaukums *lute* (lauta).

PhotoDisc, Inc.

Pats nosaukums “*guitar*” (no angļu val. - ģitāra) ir radies no Sanskrita vārda “*tar*” - stīga. Daudziem centrālās Āzijas stīgu instrumentu nosaukumi ir radušies pievienojot augšminētajam vārdam stīgu skaitu: *dotar* – 2 stīgu, *setar* – 3 stīgu, *chartar*, *chitarra* – 4 stīgu (no šī tad arī nosaukums).

Renesanses laikā izplatītākās bija 4 stīgu ģitāras – *chitarra*, kuras Spānijā jau bija ieguvušas mūsdienu ģitāras formas apveidus. Ap 17 g.s. populāras kļuva 5 stīgu, bet 1850 gadā Spāņu ģitāru meistars Antonio Torres Jurado, palielinot 6 stīgu ģitāras korpusu, nodefinē mūsdienu klasiskās akustiskās ģitāras formu un izskatu.

Pirmās elektriskās ģitāras parādījās ap 1920ajiem gadiem, kad ģitārām pievienoja skaņu noņēmējus (ierīce, kas skaņu pārvērš elektromagnētiskā impulsā un dod iespēju to pastiprināt ar speciālu pastiprinātāju – *guitar combo*). Tomēr, lielāku popularitāti tās ieguva ap 1936ajā gadā, kad tika izlaists *Gibson ES150*, kas bija pirmā rūpnieciski ražotā elektriskā ģitāra un maksāja 150\$. Pirmie elektriskās ģitāras priekšrocības savā mūzikā sāka izmantot džezas mūzikas ģitāristi, spēlējot bigbendos (lielos muzikālos sastāvos). Vēlāk 50-60 gados elektriskā ģitāra kļuva par vienu no galvenajiem instrumentiem rok/pop mūzikā.

Ģitāru veidi

Neiedziļinoties dažādos paveidos un veidos, kas ir aktuāli tikai sfēras profesionāļiem, ģitāras tiek iedalītas *akustiskajās* un *elektriskajās*.

Spēlējot *akustiskās ģitāras*, stīgas vibrācijas caur augšējo korpusa virsmu (deku) tiek novadīta uz ģitāras iekšējo tukšo daļu – *rezonatoru*. Tādējādi skaņa tiek dabīgā veidā pastiprināta un skaņas pastiprinātājs nav nepieciešams, ja vien tā nav liela skatuve ar atbilstošu nepieciešamību.

Sastopamas divu veidu akustiskās ģitāras:

1. *klasiskā jeb neilonstīgu ģitāra* – plaši tiek lietota spēlējot klasisko, spāņu - flamenko , džezu , pop u.c. mūzikas virzienus. Stīgas ir taisītas no neilona – skaņa ir samtaini mīksta. Praksē diezgan bieži cilvēki par pirmo izvēlas tieši neilona stīgu ģitāru (arī dēļ tā iemesla, ka stīgu piespiešanai uz grifa vajadzīga mazāka piepūle – pirkstu gali sāp mazāk). Pārsvārā spēlē ar pirkstu galiem ievibrējot stīgas. Industrijā tiek ražotas dažāda izmēra neilona stīgu ģitāras, kuras izvēlas atkarībā no vecuma. 1/4 2-5 gadu vecumam, 1/4 5-8 gadi, 1/2 8-12.
2. *Metālstīgu akustiskā ģitāra* – visplašākais žanriskais pielietojums. Stīgas ir veidotas no metāla – skaņa asāka/ skaļāka. Tiek spēlēta gan ar pirkstiem, gan izmantojot mediatoru (saukts arī par *plektru*) – mazs, plakans, lāses formas plastmasas priekšmets, kuru izmanto, spēlējot stīgu instrumentus.

Ja akustiskās ģitāras ir paredzēts lietot uz lielām skatuvēm tās tiek aprīkotas ar īpašiem skaņu noņēmējiem – piezzo sistēmu/ iebūvēto mikrofonu.

Izšķir 3 veidu elektriskās 6 stīgu ģitāras (*ja neskaita basģitāru*) :

1. **solid -body** – ģitāras korpus būvēts no viengabalaina vai divgabala koka bez rezonatora (*piem. Fender Stratocaster vai Gibson LesPaul*) Izmanto funk, pop, rock mūzikā.

2. **Semi-hollow** (pusakustiskā) – plāns ģitāras korpus ar rezonatoru un īpašiem izgriezumiem – *f-hole* (*piem. Gibson ES – 335, PRS S-2, Epiphone Dot*) Plaši izmantota blūzā un džezā.

3. **Hollow - body jeb Archtop** – ģitāras korpuss veidots līdzīgi kā akustiskajai ģitārai, bet ģitāra aprīkota ar skaņu noņēmēju. (piem. *Gibson Byrdland, Gretsch – Hollowbody*) Visbiežāk izmanto džeza mūzikā.

Tā kā elektriskajām ģitārām skaņa veidojas ģitāras korpusa mijiedarbībā ar skaņu noņēmēju, tad šī ģitārām ir nepieciešams īpašs pastiprinātājs – ģitāras kombis (*guitar combo*). Mājas apstākļiem pietiek ar maziem 5 – 30W jaudas pastiprinātājiem, bet uz skatuves izmanto jaudīgus 100 -200W pastiprinātājus. Nereti tajos iebūvēti arī pamata ģitāras efekti – drive (vecāka gada gājuma mūziķi izmanto terminu – fūzis) un reverb.

Ģitāras efektu pedāļi.

Ar kāju ieslēdzamas un izslēdzamas elektroniskas ierīces, kas izmaina ģitāras skanējumu. Pamatefekti ir: drive, distortion, fuzz, chorus, flanger, wah-wah, reverb, delay, boost, loop. Šo pedāļu komplekts tiek izvēlēts atkarībā no spēlējamās mūzikas, gaumes un citām vajadzībām. Tie tiek saslēgti ķēdē un ērtības labad apkopoti uz tā saucamā *pedal board*. Mūsdienās šos visus efektus var simulēt ar speciālu datorprogrammu palīdzību vai arī iegādāties tā saucamos procesorus, kuros apvienoti vairāki efekti vienkopus. Lielākās efektus ražošanas kompānijas industrijā ir *Boss, Digitech, T.C. Electronic, Strymon, Eventide*, taču ir ļoti daudz “mazo” kompāniju, kas ikgadu papildina šo neizsmeļamo efektu pasauli ar saviem jauninājumiem un variācijām par tēmu. Ģitāras efektu pedāļu cenas ir sākot no 50 – 600EUR atkarībā no ražotāja un kvalitātes. Sliktas kvalitātes efekti bojā dabīgo instrumenta skaņu un rada fonus.

Lielākie ražotāji & pazīstamākie brendi.

Ģitāras izvēlas pēc skanējuma, uzbūves un pielietojuma. Vidēji katra profesionāla mājās ir no 3 – 8 dažādām ģitārām (ja vien neesi šo instrumentu kolekcionārs). Līdzās lielajām un tradīcijām bagātajām kompānijām profesionāli izvēlas pasūtīt instrumentus arī pie konkrēta meistara (saukts par *luthier*) mazās augstas kvalitātes kompānijās, izvēloties tieši sev tīkamas instrumenta specifikācijas. Šos instrumentus, gluži kā autobūvē u.c. nozarēs, sauc par *custom made* un jārēķinās, ka nāksies šķirties no prāvas naudas summas.

Pazīstamākie akustisko ģitāru ražotāji ir: Martin, Taylor, Gibson, Fender, Yamaha, Takamine, Cordoba, Alvarez

Pazīstamākie elektroģitāru brendi: Gibson, Fender, PRS, Ibanez, G&L, Yamaha, Rickenbacker, Epiphone

Cenas/ko pirkt?

Ģitāras cenu nosaka daudz faktori: ražotājs - brends (tā vēsture un tradīcijas), ražošanā izmantotais koks, tehnoloģija, skanējums, ražošanas gads un valsts (Piemēram. Meksikā ražots Fender Stratocaster maksās uz pusi lētāk kā Amerikā ražotais). Kā jau citās sfērās liela daļa instrumenbtbūves ir pārcēlušies uz Ķīnu (mazāk Indonēziju) – tur arī top lielākā daļa no pasaulē saražotajiem budžeta klases instrumentiem. Ja instruments pats par sevi ir labs meistardarbs, tad instrumenta vērtībai ir tendence pieaugt. Piemēram - ja, jauns *Gibson Les Paul* veikalā maksā ap 2500EUR tad šī paša modeļa ģitāra, kas ražota 1957. gadā var maksāt pat līdz 85000EUR, ja vien tā ir bijusi kopta un instrumentam nav mehānisku bojājumu un oriģinālās detaļas nav mainītas. Katram augstas klases instrumentam ražotājs piešķir unikālu sērijas nummuru – *serial number*, kurā šifrētā veidā ir ietverts ģitāras ražošanas gads un pat vieta. Tas ļauj atpazīt un klasificēt instrumentus/ pērkot un pardodot pārbaudīt to autentiskumu caur internetā pieejamām datu bāzēm (piem. guitardaterproject.org vai guitarsite.com)

Veikalos pieejamas ģitāras kuru cena ir sākot no 70EUR - 100EUR tomēr šādas neieteiktu pirkt to zemās kvalitātes dēļ, kas ilgtermiņā noteikti neattiecinās. Šo instrumenta korpuss ir veidots nevis no izmeklēta/ speciālās kaltēs ilgus gadus noturēta koka (koks ir katars kompānijas lielākā vērtība), ar konkrētām skanējuma īpašībām, bet zemas kvalitātes saplākšņa, kurš ne ar ko neatšķirās no mēbeļu ražošanā izmantotā.

Jomas profesionāļi parasti izvēlas instrumentus, kur cena ir no 1200 – 5000EUR. Kolekcionāri mēdz pirkt un pārdot instrumentus, kuru lielākā pievienotā vērtība ir tās leģendārie īpašnieki (mūziķi, kuri to ir spēlējuši) pagātnē vai mūzikas instruments ietilpst kategorijā *Vintage* (veci instrumenti – ražoti no 1930 - 1980 gadam). Tā piemēram: Eric Clapton spēlētais *Fender Brownie strat* maksā ap 450 000EUR, John Lennon *Gibson SG* – 570 000EUR, Steve Ray Vaughan *Fender Stratocaster* – 623 000EUR u.c.

Ja esi izlēmis iegādāties ģitāru un sapratis kāda tipa instrumentu vēlies, tad ir trīs opcijas:

1. Doties un kādu no lielākajiem Rīgas mūzikas instrumentu veikaliem, iegādāties instrumentu klātienē izmēģinot un konsultējoties ar pārdevēju. Mīnuss ir šai opcijai ir diezgan mazās izvēles iespējas dārgākā ģitāru segmentā, plusi – iespēja instrumentu “pataustīt” un sadzirdēt.
2. Iegādāties instrumentu kādā no lielajiem Eiropas mūzikas internetveikaliem: *Thomann.de*, *musicstore.com*, *andertons.co.uk* vai jebkurā citā. Izvēloties šo šo opciju, izvēles iespējas ir praktiski neierobežotas, bet nebūs iespējas instrumentu “pataustīt”
3. Ja summa, kuru esat nolēmis tērēt ģitāras iegādei, nepārsniedz 200EUR, ieteiktu ielūkoties arī pašmāju sludinājumu serveros, jo tur (līdzās retiem dārgākās klases instrumentiem) šķietami ātri nonāk 70% no visām šīs cenu kategorijas ģitārām. . Ja pretenziju nav pret *second-hand* precī (un tā tam nevajadzētu būt), ietaupīsiet līdz pat 50% no veikala cenas.

Ģitāras apkope / detaļas.

Detaļa, kas ģitārai ir regulāri jāmaina dēļ labskanības ir stīgas. Tās atkarībā no spēlēšanas intensitātes vidēji maina reizi 3 – 5 nedēļās (arī pirms katra studijas ieraksta). Cena par komplektu svārstās no 7 – 30 EUR. Stīgu nomaiņu var veikt mājas aptākļos.

Ar laiku izdilst arī ģitāras ladas, kuras ir jāvīlē vai pat jāmaina ja pieslīpēšana vairs nav iespējama. To sauc par *fretwork*. Cena par ladu slīpēšanu ir no 80 – 200EUR, ladu maiņa maksā līdz pat 400EUR, bet šis ir samērā reti veicams process.

Ko klausīties?

Šī sadaļa protams var būt stipri subjektīva tomēr minēšu dažus, manuprāt, ģitārspēles stūrakmeņus dažādu stilu ietvaros.

Metālstīgu akustiskā ģitāra - **fingerstyle**: Chet Atkins, Tommy Emmanuel, Laurence Juber, Don Ross, Andy McKee, Jon Gomm

Klasiskā neilonstīgu ģitāra & spāņu ģitāra : Andres Segovia, Julian Bream, David Russel , Vincente Amigo, Paco De Lucia, Sabicas, Francisco Tarrega,

Džeza ģitāra: Wes Montgomery, Joe Pass, Pat Metheny, John Scofield, George Benson, John McLaughlin, Pat Martino, Al Di Meola

Rokmūzika: Jimi Hendrix, Jimmy Page, Stevie Ray Vaughan

Blūzs: B.B. King, Eric Clapton, Buddy Guy, Elmore James (slide guitar), Robert Johnson

